

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
ВГО «СПІЛКА ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ УКРАЇНИ»**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**FORMATION OF SUSTAINABLE
LAND USE: PROBLEMS AND
PROSPECTS**

**Матеріали I Міжнародної
науково-практичної конференції**

19-20 листопада 2020 року

Київ 2020

Сохнич А.Я.

д.е.н., проф.

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

Сохнич С.А.

к.е.н.

Рахункова палата України

м. Львів

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ В СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Головною причиною розбалансування економіки України став її об'єктивно обумовлений новим самостійним цивілізаційним вибором вихід із політичного союзу СРСР. Це відповідно призвело до переходу економіки України на автономне функціонування в межах колишньої республіки на засадах вільного ринку товарів та послуг. Дуже важливим наслідком розпаду величезної економічної імперії стала одномоментна втрата централізованого московського управління всіма галузями економіки самостійних республік. Це з часом призвело до втрати міжреспубліканських ринків збуту виробленої продукції через відсутність скоординованого перспективного планування. Необхідно зважити також на те, що структура виробництва в СРСР була надто перевантажена дублюванням процедури прийняття управлінських рішень, низьким фаховим рівнем спеціалістів міністерських структур, підібраних за партійно-квотним принципом. Наспих створені державні структури із середніх республіканських ланок, які мали бути спрямовані на консолідацію виробничого потенціалу, почали відкрито займатись розрекламованим роздержавленням підприємств, а насправді практично безоплатною приватизацією найбільш прибуткових галузей економіки. Починаючи з цього періоду переоснащенням чи модернізацією виробництва майже ніхто професійно не займався. Аналізувати ефективність приватизованого майна не було часу та й не було фахівців здатних це зробити в нових псевдоринкових умовах.

Другою важливою складовою деградації економіки став колапс державної фінансово-кредитної системи. Весь золотовалютний запас республіки дивним чином, очевидно не без залучення корупційних механізмів, був залишений у Російській Федерації. Це пізніше призвело до значного подорожчання наданих Україні міжнародними фінансовими організаціями кредитних ресурсів, що негативно відобразилось на конкурентноспроможності вітчизняної продукції. Окрім цього всі валютні запаси теж залишились у Росії, що призвело до небаченої за темпами інфляції. Повне роз-

балансування системи фінансів викликало фактичне банкрутство системоутворюючих банків, одним з яких був банк «Україна». Підприємства майже миттєво втратили свої банківські резерви і не мали ні найменшої можливості врятувати ситуацію. Великі підприємства почали розпадатись на більш дрібні з надією зберегти виробництво та трудові ресурси, що було принципово помилкою. Відсутність ринків збуту виробленої продукції швидкими темпами знизило фінансову стійкість підприємств і це об'єктивно вимагало необхідність різкого скорочення витрат на заробітну плату, фактично безробітного персоналу. Але постсоціалістичні уявлення у керівництва молодой держави про роль робочої сили у виробництві не були тісно пов'язані із ефективністю господарювання. Такий економічний популізм закономірно призвів до значного зниження заробітних плат на фоні галопуючої інфляції, результатом чого стало звільнення значної частини найбільш кваліфікованих працівників.

Третім визначальним чинником розвалу економіки стало захоплення економічних, а пізніше і політичних важелів управління країною з метою реформатування законодавчої бази таким чином, щоб у законний спосіб користуватись державним бюджетом з метою отримання значних коштів через продекларовану підтримку вітчизняного виробника, а насправді своїх практично збанкрутілих підприємств. Нові власники викупивши державні посади та створивши додатково в 3 рази більше посад із розширеними повноваженнями, розпочали, створивши Фонд Держмайна, продаж у свої руки за демпінговими цінами народної власності. Причому приватизація проводилась в основному за кошти Держбюджету при активному сприянні Національного банку. В країні сталася своєрідна кримінально-економічна революція: замість радикальної модернізації економіки країни, або масового банкрутства підприємств, який завжди був стимулом до оновлення виробничих потужностей, економіка пішла по новому кримінально корупційному шляху. Населення поставили на межу виживання заради функціонування малоефективної постсоціалістичної структури виробництва, яка потребувала все більше державних коштів, які потім в результаті фінансових маніпуляцій поповнювали банківські рахунки фізичних осіб за кордоном. Ці кошти вже ніколи не повертались до української банківської системи і це у свою чергу створювало дефіцит банківських резервів, який покривався через систему міжбанківських запозичень.

Четвертою причиною прогнозованого дефолту економіки є неконтрольована політика зовнішніх валютних запозичень, в першу чергу від МВФ та Світового банку. Кредити брались і беруться зараз не на розвиток виробництва, а на погашення прострочених платежів по вже взятим раніше зовнішнім запозиченням, країна ледве справляється з виплатою відсотків і то частково за рахунок перекредитування, а вже найближчим часом пот-

рібно буде повертати і основу кредитів. Кредитний рівень країни останнім часом знаходиться в дуже небезпечній для економіки зоні, яку міжнародні експерти оцінюють як «ССС+». Зрозумілих, науковому в першу чергу загалу, шляхів виходу з цієї критичної ситуації керівництво поки не запропонувало. Загальні гасла для населення про «необхідність потерпіти» економіку і бізнес вже не влаштовують. Держава і її народ нагально потребують конкретних чітко вивірених економічних дій для зупинки подальшого розвалу економіки та дезінтеграції країни. Ситуація вкрай складна і через деструктивну позицію нашого північного сусіда, який поставив завдання сприяти розвалу української держави, вона ще більше ускладнюється. Зрозуміло, що простих рішень тут бути не може, а економіка є вкрай консервативною сферою. Тому державі потрібно відроджувати економічну науку та приймати ризиковані радикальні рішення бо тільки такий підхід зможе вивести країну з тотальної бідності.

В цьому плані важливим є управління земельними ресурсами [1-5], функціональна схема, яка пропонується розглядати з таких позицій (крім загально прийнятих підходів):

- залучення земельних ресурсів в якості банківських активів з метою формування розширених кредитних інвестиційних фондів та підвищення стабільності банківської системи країни;

- необхідності об'єднання прав власності на земельний ресурс, що включає в себе землю та її надра з метою підвищення ефективності їх використання;

- ефективного використання енергетичних земельних ресурсів на регіональному рівні.

Такий підхід забезпечення ефективного використання земельних ресурсів сприятиме підвищенню екологічної стійкості території.

Проаналізуємо коротко, які ж ресурси ще залишились в країні і чи є реальна можливість їх якимось чином використати для відродження економіки країни і регіонів зокрема. Промисловість країни вже морально і фізично застаріла і з технологіями 60-х років минулого століття неможливо опанувати світові ринки, куди пробитись з нашою енергоємкою продукцією буде абсолютно неможливо. Для прикладу: енергоємність продукції нашого машинобудування в 3–4 рази більша ніж у ЕС, а споживання енергії в процесі експлуатації цієї продукції у 8–12 разів більша ніж, аналогічної виготовленої, наприклад, в Японії. Зразу приходимо до висновку, що цей напрямок є для нас непродуктивним.

Розглянемо сферу сільського господарства. Тут панують ейфоричні очікування, що після тотального переходу на виробництво продукції харчування, країна отримає величезні прибутки, враховуючи що «землі у нас родючі, а люди роботящі». Це звичайно вираз придуманий не економіста-

ми, а малоосвідченими в економіці журналістами. А яка ж реальна ситуація в цьому секторі економіки? Дослідження американської асоціації фермерів США проведені нещодавно показують такі енергетичні співвідношення: на виробництво головного експортного продукту походженням з України – зерна 3-го класу витрачається аж 252 кг (!) умовного палива, в ФРН – 54 кг, в США – 45, Франції – 30, а в Великобританії – 21 кг. Потрібно також уважно проаналізувати і той факт, що попри такі величезні енергозатрати українським зернотрейдерам все таки вдається продавати зерно на світовому продуктовому ринку. Всім зрозуміло, що нічого принципово нового у технології виробництва зерна не змінилось, а низьку експортну ціну вдається втримати тільки за рахунок банального обману виробників зернової продукції, маніпулюючи на коливаннях курсів гривні та долара США, короткострокових кредитів, які потрібно максимально швидко повернути банку кредитору через значну відсоткову ставку, через мізерну плату за оренду землі, через уникнення експортного оподаткування, через отримання прямих доплат з бюджету на одиницю виробленої продукції, через маніпуляції з оплатою ПДВ у держбюджет і т.д. Надії на швидке вирішення економічних проблем країни через нарощування виробництва експортної продукції сільського господарства є з точки зору науки малообгрунтованими.

Ефективне використання земельного ресурсу є важливим для нашої країни, що дає можливість вирішувати питання відновлення її платоспроможності. Земельний ресурс включає в себе поверхневий шар землі та надра, що знаходяться в його межах. І хоча юридично-правовий статус та управління землями та надр є принципово різними, комплексне їх використання має забезпечити значний економічний ефект.

Список використаних джерел

1. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник / За заг. ред. Л.Г. Мельника. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2005. – 654 с.
2. Сохнич О. А. Нова концепція екологічного балансу планети земля // А.Я. Сохнич. – Львів, 2013. – 10 с.
3. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки.- Львів: НВФ “Українські технології”, 2002.- 252 с.
4. Третяк А.М. Бабміндра Д.І. Земельні ресурси України та їх використання, К.:ТОВ “ЦЗРУ”, 2003. -143с.
5. Харичков С.К., Андреев Н.Н., Купинец Л.Е. Экономика и экология: совместимость развития (мировой опыт и Украинская перспектива) ИПРЭИ НАН Украины.- Одесса: 2007.- 180 с.